

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középütea, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállítás:

belső szállítás 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorát 1-szor 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) J. Haasenstein és Voglornál (Wollzeile 9. sz.).
Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsplatz Nr. 60.)
Nyilvántartó cikkeik sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez eszennedék.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

Megj. hetenkint háromszor, n. m.
kedden, e tőrtőkön és szombaton reggel.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Eredeti távsürgöny.

Feladatott Pesten decz. 2-án este 5 óra — p.
Érkezett Kolozsvárra decz. 2-án este 8 ó. 20 p.

A képviselőház elfogadta az unio-törvényt. Ellene tiltakoztak: Macellariu, Tincu, Papp, Borlea, Petko, Boheczel, Binder, Wlad, Babes, Rannicher, utóbbi kimerítő, az ügyet véglegesen rendező törvényjavaslat előterjesztését sürgetvén. Macellariu szavazás előtt elhagyta a termet társaival együtt. Elfogadott még két határozati javaslat: az első arra utasítja a miniszteriumot, hogy Magyarország- és Erdélyre nézve új választási törvényjavaslatot terjesszen elő, — a második a magyarországi esküdtészeki eljárásnak Erdélyre való kiterjesztését sürgeti a sajtóügyekben.

Megint a nepiskolai törvényről.

II.

(.) Ha elismerjük, hogy korunkban leg-hatalmasabb tényező az ész; ha elismerjük, hogy a szabadságnak legbiztosabb öre a műveltség; ha elismerjük, hogy az alkotmányos elveknek s kormányrendszernek fő garanciája a közértelemesedés fejlődése; és ha tudjuk, hogy az autonom felekezetek a közoktatás s népnevelés érdekében eddig bár mindent megtettek, a mi hatalmukban állott, — de különösen szűk anyagi erejük miatt az általok felmutatott eredmény távol maradt attól, mit a hazai s nemzeti legszentebb érdekek ma már megkívánnak: nem lehet józan gondolkozásu ember e hazában, ki ne óhajtott, sőt ne várta volna, hogy elvalahára az állam lépjen fel s a rendelkezésére álló hatalmasabb eszközökkel pótolja a népnevelés terén a létező nagy hiányokat.

A most hozott népnevelési törvény egyik főérdeme az, hogy a felelős kormánynak tért nyit a közoktatás fejlesztésére a nélkül, hogy az e téren működő felekezeti tényezőket le-szorítani akarná, — sőt méltányos kimérettel a kormányt csak mintegy versenytársul hívja amazokkal egy térre.

Igaz ugyan, hogy az állam megszabja a minimumot, melyen alól egy iskola céljának meg nem felelhet; az is igaz, hogy az erőteljes új versenytárs itt-ott leszoríthat egy-egy gyengébb felekezeti iskolát, mely a megszabott színvonalig emelkedni nem bír. Ámde lehet-e azt sérelmesnek venni, ha az ily specialis szempontból vett csekély veszteség egyetemes szempontból sokkal nagyobb nyereség pótolja? Ha pl. egy kicsiny községben 3—4 gyenge iskola, ugyanannyi tanítóval, tengődik szánalomra méltólag: ki az, ki érzékenyen vegye, ha ezek helyét egy életrevaló községi közös iskola foglalja el? A vallásitanítás itt is az illető lelkeszek kezében marad.

Ha óhajtuk mint honfiak az egyetemes értelemesedés által elérhető nagyobb eredményeket: mint egyik-másik felekezet tagjai nem kívánhatjuk akadályozni, aránylag csekély áldozattal sem, azon nagyobb eredmények eszközölését. A fennforgó törvényjavaslat nem állítja egymás ellenébe a honfit a vallásos emberrel, hanem azt akarja, hogy kezét fogjanak egy közös szent célra.

Egy népiszkolára nézve a legszűkebb igények meghatározása ellen e szerint nem lehet méltányolható kifogást tenni. S éppen így nem az állam felügyelete ellen sem, miután ez amabból foly. Mit érne megszabni egy iskolára nézve a léteztetésére megkívánható feltételeket, ha a kormány közegei által nem ügyelne arra, hogy azon feltételeknek elég tényszerű? És mégis, nézetünk szerint, a népoktatási törvénynek ez a legkényesebb s az autonom felekezetre talán legaggasztóbb pontja. Minden attól függ, kiket fog a kormány különösen tankerületi felügyelőkül alkalmazni, s ezek mily tapintattal fognak eljárni hivatásukban. Mi tekintély és szak-képzettség mellett, különösen kimélt, eszé-lyes eljárást kívánunk az ily felügyelőkől, főleg a felekezetek irányában, s akkor hisz-szük, hogy az óhajtott cél felé gyorsan s minden összeütközések nélkül fogunk közeledni. Felteszszük tehát, hogy a kormány itt kellően megválogatja közegeit, kikről a

siker leginkább fog függni, — és megvárjuk annakidejében az illetőktől, hogy fontos hi-vatásukat teljesen átértse.

Egy harmadik fölve népoktatási törvé-nyünknek az általános tankötelezettség. Ennek jogosultságát azonban nem tartjuk szüksé-gesnek fejtegetni. Kevés ma már azok szá-ma, kik ezen elv szükségességét s fontossá-gát átlátai nem tudják.

Ime egy pár vonásban a népoktatási új törvény szelleme. Részleteibe nem kívá-nunk ereszkedni ezúttal. Mi teljes remény-nel nézünk a jövőbe, meg lévén győződve, hogy e törvény a maholnap bevégeződő or-szágyűlési cikkek legnevezetesebb művei egyikét képezi. Oly mű ez, mely a jelennek hangos követelménye, s egy jobb jövőnek legbiztosabb záloga. Csak kellő tapintat a kormány részéről s jóakarát hazánk lakosai minden rétegei részéről, s pár évtized alatt egy új nemzedék lépend nyomainkba menten sok gyarlóságoktól, melyeknek súlyát mi annyira érezzük; egy új boldogabb nemze-dék, mely áldani fogja azokat, kik törvényt hoztak utódaik szellemi legdrágább érdekei ápolására!

Pest, november 30. 1868.

(y z n.) A „szerencsétlenség” meg-történt!...

Denique jól tartja a közmondás, hogy a fa-lelél nem mozog szél nélkül.

Emlékezhettek t. olvasóink, hogy már akkor, midőn a nemzetiségi törvényjavaslat tárgyalatott, és midőn arról volt szó, miszerint azokból az u-gy-nevezett nemzetiségi képviselők — ha javaslatuk visszautasított, in corpore kilépni szándékoztak — hitelt érdemlő adatok nyomán jelzettük: mikép az ugynevezett nemzetiségi képviselők főlegb-érintett esakban nemcsak az osztályokból, hanem még a képviselőházból is kilépni szándékoznak.

Az idő szerint ezt beszélték, és az ugyne-vezett nemzetiségi képviselők következetességét, vagy talán helyesebben mondva demonstratív ma-kacsságát ismerve, nem is volt okunk ezt két-sébevonni.

Később — még az osztályok tárgyalásai alatt — csillapodni látszottak a nemzetiségi kedé-lyek és több lapban fölmerült a hír, hogy most már képviselői visszalépésről szó sincs, amár mi csak költe hitünk e versiónak, habár magunk is közöltük azt.

Pedig a következő megmutatta, mikép a fa-lelél csakugyan nem mozgott szél nélkül, hogy ama kedélycsillapulás csak látszólagos volt, mert a „szerencsétlenség” valósággal be-tört, és Mocsonyi 23 elvtárs névében is kijelenté a képviselőház tegnapi ülésében, hogy miután a kisebbség javaslata nem fogadott el specialis tár-gyalás alapján, ö k nem járhatnak a kérdéses törvény alkotásához.

Miletics keble hallhatólag dobogott az örömtől, elő is állt rögtön ez öröm hangos nyilvá-nításával, és körülbelül ezt mondá: „No lássátok urak! Eddig mindig azt mondtátok: csak egy pár ultra csinál spektakulumot és ime nézzétek, vala-mennyi szerb s román elhagyja a házat!”

Főlebbi szavai után mint hadvezér jártatta körül örömtől sugárzó szeméit hadserege fölött, hogy lássa, hogyan vonul az el a csata színhelyé-ről, areza azonban hirtelen elcsúszott, mert kato-nái közül csak néhányan, de nem mind hagy-ták el a törvényhozás teremtét.

És azokat is utolérték a derék Ivacska-vics által szórt bombák, a ki kijelenté: mikép itt országos, és nem nemzetiségi képviselők ül-nek, s ö köteletségének tartja továbbra is részt-venni a tárgyalásokban.

E nyilatkozat — melyet hosszas éljenés kö-vetett — nagyon elevenekre tapintott az illető urak-nak, mert vége oda ment ki: hogy a kinek nem tetszik tanácskozni, mondjon le képviselői manda-tumáról; meglehet az ugynevezett nemzetiségi képviselők még ezt is megteszik, ha ugyan erre a pár napra érdemesnek tartják.

Ezen némileg humoristikus intermezzo után következett a részletes vita a nemzetiségi kérdé-sben, és Deák javaslata ezen az uton is elfogad-tatott.

A mai ülést főleg a váloperokról szóló tör-vényjavaslat tárgyalása vette igénybe.

pes minden tárgyat befejezni, melyek bejegyzése szükséges volna, a kormány — miként halljuk — a ház elé terjesztendő törvényjavaslatban egyen-kint elősorolandó legsürgősebb tárgyakra nézve, melyek között van a pest-csongrádi csatorna ügy is — kumulatív felhatalmazást mintegy indem-nyit fog kérni az országgyűléstől, hogy azokban intézkedéseinek a törvényhozás előtt leendő utó-lagos igazolása mellett, az elkerülhetetlenül szük-séges lépéseket megtehesse.

Azonban ezen expediens még eddig csak terv, melynek effectuálása bevérandó.

A közös hadügyminiszterium tegnap tette közzé előterjesztését 1868 ra és az 3.700.000 frt deficitet mutat fel; ezen összeg fedezéséről azon-ban gondoskodva van.

A magyar k. honvédelmi miniszterium bud-getje ezúttal nem mutattathatik be az országgyű-lésnek, mert ez, míg a honvédség felállítás-a meg nem kezdetik, össze nem állítható, a kormány tehát e célra kénytelen magának póthitelt fenntartani.

A horvát képviselők Deáknál.

November hó 26-án az egyesült királyságok összes képviselői és az országgyűlésen megjelent főispánok és főurak megjelentek Deák Ferencz-nél, kit valamennyiük nevében gróf Pejacevics László üdvözölt magyar nyelven. Beszédének lénye-gét a következőkben adjuk:

„Előtted állnak Horvátország és Szlavonia képviselői, főméltóságai és főurai, kik megjelentek, hogy nyilvánítsák irántad tiszteletüket és benső ro-konszenzúkat. Te vagy a férfiú, a ki a magyar nemzet élén állva, helyreállította a megzavart bé-két, a felfüggesztett alkotmányt és zászlójára írva a szabadság, törvényesség és rend igéit, e zászló alatt kivívta a legdicsebb harcot, mely Magyaror-szág közjogi alapjának megerősödésében találta diadalát.

Horvátország és Szlavonia újabb egyesülése Magyarországgal inaguráltatott és örömmel ismer-jük el bölcseségnek és igazságérzetnek részét a kiegyenlítésben.

A magyar nemzet, az országgyűlés nagy töb-bége elismer téged vezetőjének a törvényhozás te-rén, és miután Horvátország és Szlavonia képvise-lői ugyanazon állásponton állnak, mint e többség, és ragaszkodnak a mostani alkotmányos kormány elveihez, mint te, óhajtuk, hogy alattad, zászlód alatt, és ha Isten is úgy akarja, a jövő ülésszak-ban is az általunk nagyrabecsült közös kormány mellett mozdithassuk elő a haza javát. Tartson meg tehát az örökké való gondviselés a közjólét szá-mára.”

Deák Ferencz láthatólag megindulva e gyön-géd és őszinte üdvözlésben, a következőket vála-szolta:

„Barátaim és testvéreim, köszönöm ragasz-kodástok e jelét, melyet mélyen érzek és becsülök; nem fogadhatom el úgy, mint személyemet illető, e rokonszenz teljes kifejezése a többség és a közös kormány ernyedetlen törekvéséi.

Sokkal tovább élek már, semmint hogy re-ményem volna, hogy még működhetném a király és a haza javára, de rendületlen akaratom napjaim végét is e szentségeknek szentelni. A mit ti mond-tatok, az engemet megijít és büszkévé tesz; egy nemes testvéremzet nyilatkozata ez, mely engem méltányol; legyenek meggyőződve, hogy bizalmato-kat hű baráti keblebe plántáltatok.

Adja Isten, hogy a kiegyezkedés áldásdús eredményeit mindinkább zavartalanul élvezhessük és egyesült erővel mozdithassuk elő a haza javát, mint egy szeretetben és bizalomban egyesült nemzet.

B. Eötvös József vallás- és közoktatás-ügyi miniszter beszéde.

(A képviselőház nov. 25-diki ülésében.)

T. ház! Több képviselő társam, ki ezen fon-tos ügyben felszólalt, azt az egyes nemzetiségek szempontjából tárgyalta. Én ezen álláspontot nem foglalhatom el, mert azt nem tartom a helyes ál-láspontnak, nem tartom pedig először azért, mert a hányan itt vagyunk, csak mint az országnak képviselői szólalhatunk föl, és senki az által, hogy egy vagy más nemzetiségi választók által válasz-tatott, magát felmentve nem érezheti attól, hogy a haza bármily ajku polgárainak érdekeit egyaránt szívén viselje (Helyeslés); de másodszor nem fog-lalhatom el ezen álláspontot főként azért, mert meggyőződésem szerint talán nincs kérdés, mely-

ben e hon összes polgárainak érdekei annyira ugyanazonosok volnának, mint éppen ebben. (He-lyeslés.)

A hányan itt vagyunk, mindnyájunknak azt kell óhajtanunk, hogy e kérdés megoldassék; a hányan itt vagyunk, mindnyájunknak meg kell győződve lennünk arról, hogy saját jóléte s hazá-nak fennállásától és hatalmától függ; a hányan itt vagyunk, kell, hogy meg legytünk győződve arról, hogy a hazának jövője s kifejlődése főként attól függ, hogy a haza minden polgárai magukat leg-fontosabb érdeklükben kielégítve érezhessék. (He-lyeslés.)

E szerint tehát a célra nézve nem lehet kü-lönbőség nézeteinkben.

Nem lehet senki közöttünk, a ki nem óhaj-taná, hogy e kérdés a hon minden polgárainak, bármily nyelven szóljanak is, kielégítésére oldas-sék meg; nem lehet senki, ki e kérdésnek megold-ását oly módon óhajtsa, a mely mellett minden észszerű közigazgatás és igazságszolgáltatás lehe-tetlenné válik; nem lehet senki, ki azt óhajtaná, hogy e kérdés úgy oldassék meg, hogy általa a hazának egysége és azzal jövője veszélyeztetve legyen.

Csak a módokra nézve lehet tehát különb-ség nézeteinkben.

Én tehát részemről csak ott látom a kérdést, és e kérdésnek csak ezen részére fogok szorítko-zni, mellőzve a nemzetiségi kérdés bármely érde-kes elméleti tárgyalását, azt tisztán, mint egy elő-ttünk fekvő gyakorlati kérdést akarom tárgyalni. (Halljuk!)

A kérdés megoldására vonatkozólag két ja-vaslat terjesztett a t. ház elé. Egyik a kiktöltött bizottság többsége által, mely e kérdés megoldását az egyéni szabadság teljes biztosításában nemzeti-ségi tekintetben is keresi; a másik a kisebbség véleménye, mely a nemzetiségi kérdés megoldását főként 3 törvény rendelkezésének elfogadásától várja; először attól, hogy a megyék s a hazánk más kerületei s törvényhatóságai nemzetiségek szerint kerekítettessenek ki; másodszor attól, hogy minden egyes, ily módon kikerekített megyében egy nyelvnek uralma mondassék ki törvény által; harmadszor attól, hogy az ország bivataltai s mé-ltóságai, sőt végre még képvisellete is a nemzetisé-gek arányában osztaasanak el.

A kérdés tehát, mielőtt az előttünk levő két indítvány iránt határozhatnánk, az: vajjon melyik felel meg inkább céljaink? melyikről várhatjuk azt, hogy e hazában lakó valamennyi nemzetiség megnyugtatót fogja eszközölni, a nélkül, hogy ezáltal a hazának jövője veszélyeztetessék.

Mondom, tisztán e gyakorlati szempontból ki-vánom én tárgyalni e kérdést.

Nem akarok szólni azon nehézségekről, a melyekkel az országnak, vagy inkább egyes me-gyéknek nemzetiségek szerinti kikerekítése járna.

Magától értetik, hogy midőn oly fontos lé-pésről van szó, mint az országnak új administrazio-nalis felosztása, oly valamiről, mi minden egyes polgárnak szokásaira s jólétére a legnagyobb be-folyást gyakorolja: először tisztában kell lennünk az iránt, mily módon határozzuk el biztosan azt, mi e nagyságosság rendelkezésnek alapját ké-pezi.

És én megvallom, igen nagy hiánynak tar-tom a kisebbség indítványában azt, hogy erre nézve éppen nem nyilatkozik. Mert miután az egyes me-gyéknek kikerekítése az egyes polgárok nemzeti-ségétől függ, mindenkéltül szükséges volna meg-határozni, vajjon az egyes polgároknak nemzeti-sége mi módon határozottassék el? Nevüknek hang-zása után-e vagy tanubizonyosságok által kimutat-ható eddigi magukviselése szerint? vagy száma-zásuk után? Szintugy hiánya a kisebbségi javas-latnak, hogy a forum sem határozottatik meg, mely tanuvalloások, szembeállítások, vagy más törvényes próbák szerint a vitás esetekben az egyes polgá-rok nemzetisége felett itélni fog, s az egyes aka-rata ellen is, ha éppen kell, magyarnak, szerbnek, vagy romának fogja elmarasztalni. (Helyeslés; derültség.)

Itt csak azt jegyzem meg, hogy az utolsó években tett, éppen a nemzetiségek szerinti össze-írásnál tett tapasztalatok szerint a nemzetiségek meghatározását az egyesek szabad nyilatkozatára bizni nem igen lehet. Megjegyzem továbbá, hogy oly rendelkezés által, minő az, ha a haza minden polgárainak nemzetisége egyszerre kétsébe vona-tik, alkalmasint nem fog elértetni azon közmeg-nyugvás és egyetértés, melyet Miletics és Mocso-nyi Sándor képviselő társaink javaslatukkal kétsé-g-kiült elérni szándékoznak.

De a megyéknek kikerekítése csak eszköz. Végre is a cél az, hogy az egyes megyékben bizonyos nemzetiség vagy bizonyos nyelv uralma mondassék ki.

Erre nézve ismét kénytelenek látom magamat a javaslatnak egy hiányát kiemelni. Az indítvány nem szól arról, vajjon az egyes törvényhatóság azon uralkodó nemzetisége egyszer mindenkorra vagy csak bizonyos időre, öt vagy tíz évre határozassék meg?

Igaz, hogy az első esetben azon anomaliába esnénk, hogy miután a nemzetiségek az egyes megyékben változnak, a mint arra számtalan példát mutathatunk az országban; ha mindenkori határozatnak meg a nemzetiség, könnyen azon helyzetbe juthatnánk, hogy valamely nemzetiségnek nyelve uralkodónak maradjon oly törvényhatóságban, melyben az már régen megszűnt a többség nyelve lenni, és így tisztán csak historiai jogánál fogva, mint egy neve a nyelvbéli nemesi praerogativának, maradna uralkodó az egyes megyékben. (Tökéletesen igaz!)

De a másik esetben talán még nagyobb nehézségek idéztetnének elő az által, hogy minden öt vagy tíz esztendőben az országban összes politikai és adminisztratív felosztása újlag kérdésbe jöjjön.

Részemről az, melyiket fogják az indítványozók választani e két módozat közül, ha javaslatuk valahogy elfogadhatnák, rájuk bízom; én csak ki akartam emelni mindkettőnek nehézségeit. (Tetszés.)

De hiszen elvégre az egyes nyelvek uralmának törvény általi meghatározása is csak eszköz; a cél a nemzetiségek megnyugtása. Tisztán azon kérdésre szorítkozom tehát, vajjon ezen rendszabály, mely, mint az indítványozók maguk el fogják ismerni, elég nehézséggel jár, fogja-e előidézni azon célt, mely után törekszünk, azaz: a haza minden egyes nemzetiségének megnyugtását?

Már a mi ezt illeti: egy nemzetire nézve ezt semmi esetre nem remélhetjük, oly nemzetiségre, mely akár számát, akár művelődési állapotát, akár a haza iránt mindig taunitott hit ragaszkodását tekintjük, mindenesetre nagy tekintet érdemel; és ez a német nemzetiség. (Helyeslés.)

A mennyire én a haza ethnographiai viszonyait ismerem, nem igen tudom, hol találhatnánk nagyobb területet, hol o szerint a német nemzetiség válnék uralkodóvá.

De hiszen megszoktuk már, hogy a nemzeti-ségi kérdésnél a magyar és német nemzetiség érdekei nem szoktak tekintetbe vétetni; tekintjük tehát csak a többieket. (Halljuk!)

Én is foglalkoztam egy kicsit a nemzeti-ségi kérdéssel (Halljuk!) s ennek következtében tanulmányoztam az ország ethnographiai viszonyait. De úgy vagyok meggyőződve, hogy nincs oly tudós a világon, a ki Magyarország megyéit úgy tudná kikerekíteni, hogy ezen megyékben, azaz többekben a megyék közül, több nemzetiség ne lenne együtt. Hiszen maguk az igen t. indítványozók is annyira átlátják ezt, hogy javaslatukban felteszik nemcsak azt, hogy abszolút többségben lesz bizonyos nemzetiség, hanem felteszik még azt is, hogy o kikerekítés mellett még több megyékben abszolút többséget nem fognak találni, hanem csak relatív többséget.

Bizonyos ennek következtében, hogy azon pillanatban, midőn az egyes megyékben bizonyos nemzetiség uralmát, a többség uralmát kimondjuk, azon nemzetiségek, melyek nem tartoznak a többséghez, magukat ezáltal megnyugtatta nem érez-

hetik; (Élénk helyeslés) hogy e szerint, midőn egy nemzetiségnek minden kívánalmait teljesítjük, egy-szersmind azok, melyek többségben nincsenek, leg-szentebb jogaikban sértve érzendik magukat. (Helyeslés.) Minthogy pedig minden egyes nemzetiség hasonló helyzetben van az országnak több megyé-jében s míg egyik megyében a többséget képezi a másikban a kisebbséget tartozik, ezen rendszer-bálynak következtése az, hogy midőn minden nem-zetiségeket egyes megyékben kielégítünk és pedig némelyeket, mint például az igen t. szerb nem-zetiséget, igen szűk területen, ugyancsak őket min-den más területen a legnagyobb elnyomásnak vet-jük alá. (Élénk tetszés.)

Kérdem tehát, hiszik-e, hogy ez azon nem-zetiségeket meg fogja nyugtatni?

Én, t. ház! tudom, vannak sokan, kik azt hiszik, hogy a nemzetiség kérdése csak mestersé-ges igazításoknak eredménye, kik úgy vannak meg-győződve, hogy a nemzeti-ségi kérdés csak egyesek nagyravágása, vagy még aljasabb törekvései által idéztetett elő. (Halljuk!) Én e nézetet tévesnek tartom. Az én meggyőződésem szerint a nemzeti-ségi kérdés csak azon nagy szabadsági mozgalom egyik ágát képezi, mely korunkban nagy eredmé-nyekhez vezetett. (Helyeslés.)

Azon kor, mely a polgári jogok teljes egyen-lőségét mondotta ki; (Helyeslés) mely minden val-lásfelekezeti különbség nélkül a vallásoknak egyenlő szabadságát állapította meg, az a polgároknak nyelvtük használatára nézve is hasonló szabadságát követeli.

De vajjon gondolják-e, hogy oly mozgalom, melynek alapját a szabadság eszméje képezi, mely-nek hatalma csak azon összeköttetésben van, mely-ben a szabadság eszméjével áll, melynek jogosult-sága követelésének jogszertességéből, csak a szabad-ságból származtatható: hogy ily mozgalmat álltal nyugtathatunk meg, vagy hárihatunk el, ha min-denütt kiváltságokat állítunk fel, kiváltságokat, me-lyek mindentűt azoknak, kik a kiváltságokat nem élvezik, szabadsága árán vásároltatnak meg. (Élénk helyeslés.)

Vajjon hiszszük-e, hogy ily mozgalmat, mely-nek fontossága jövőre éppen abban rejlik, hogy a szabadságra támaszkodik, hiszszük-e, hogy azt az által fogjuk megszüntetni, ha a hazának ügyeit úgy rendezzük, hogy a hazában egyetlen ember se legyen, ki magát e haza minden megyéjében egyenlően szabadnak érezhesse? (Élénk helyeslés) egyetlen, ki e hazát, egyik határáról a másikig saját hazájának mondhasza? (Hosszan tartó élénk helyeslés.) Ezt én, t. ház, nem hiszem.

A tegnapi vitaközás folytán több képviselő-társam hivatkozott a külföldre; Svájcra, Belgium, Franciaország példáját hozták fel javaslatuk tá-mogatására.

E világ már oly régen áll és oly különböző emberek által kormányoztatott, hogy alig indítvá-nyozhat valaki valamit, a mire példát ne lehetne felhozni!

Elismerem azt is, hogy midőn Svájcra, Bel-giumra, Franciaországra hivatkoztak, nem esalat-koztak a helyre nézve sem, mert csakugyan a ki-vántakhoz hasonló viszonyok léteztek Európának eme most legcivilisáltabb országaiban; csak az idő-ben eslatkoztak egy kissé: mert ezen viszonyok nem léteznek most a 19-dik században, hanem lé-teztek egy ezredévnél valamivel előbb. (Derültség) azon korszakban, midőn Európának most legmivel-tebb országaiban nem egy törvény uralkodott az egész országban, mint jelenleg, hanem az egyes nemzetiségeknek mindegyike, melyek azokat elfog-

En ugyan sok oknál fogva — melyek elő-sorolásába itt tartózkodom bocsátkozni — nem sze-retném — ha a la „Páris Franciaország”¹⁴ el le-hetne mondani: „Pest Magyarország,” vagy: „Ma-gyarország Pest,” hanem azért elvitázhatnának tar-tom: miszerint bármely nemzetnek csak fővárosára kell néhány pillantást vetni, hogy magának a nem-zetnek kulturai haladásáról, anyagi jólétéről, poli-tikai befolyásáról szerzhessünk magunknak tudomást, — mert utóvégre is a főváros nem más az országokra nézve, mint a méheknek a kas, mely-ben halomban áll minden kincs, akár szelle-mi, akár materialis értelemben vagyunk e szót.

Budapest már nem „Provinz-stadt,” min-e a jó bécsi sógorok kicsinylőleg gúnyolták, hanem egy alkotmányos szabad állam fővárosa, ennek minden fény- és természetesen árnyoldalaival is.

Sőt több: világváros, még politikai tekin-tetben is; mert Ausztria a Magyarországgal kötött új frigy után megszűnt a többi hatalmasságok előtt közönyös lenni, nem traktáltatik többé csak egy en bagatelle, mint traktáltatott — a külpoliti-kába való befolyását tekintve — a világosi cata-stropha óta egészen a könniggrázi véres napig, — pedig az osztrák-magyar monarchia sorsát épen most hazánk fővárosában intézik, és ezen elinté-zéseknek, meg vagyunk győződve, döntő befolyása lesz az európai viszonyokra is.

Mig tehát az ipar, kereskedelem, a tudomá-nyok és művészet terén az új lendület folytán nap-ról-napra nagyobb lesz az élénkség fővárosunk ke-belében, — a politikai, a diplomati életet tekintve is azon polozra emelkedett az: melyen a többi fe-jedelmi székvárosok vannak.

A nemzet koronás királya és védangyala, a

lalták: a ripuaro, a saliak a longobardok, a fran-kok, a vizi gothok, a szerint, a mint egyik vagy másik nemzetiséghez tartozott valaki secundum leg-em ripuarium, vagy secundum legem romanorum itéltetett el. Fajdalom, a vizi gothok már a 8-dik század közepe felé megszűntek ezen állapotot és így nem tudjuk, a civilisatio tekintetében hová ve-zetett volna, ha ez tovább folytattatik. (Derültség.)

Egyébiránt ez állapot megszüntetését azon történetirők, kiket én ismerek, a civilisatio egyik legnagyobb haladásának tekintik és a spanyol con-ciliumoknak, melyek azt előidéztek, legnagyobb ér-deműt róják fel.

Különbben az indítványozók ugyanazon orszá-gokban még egy sokkal közelebb álló és található példát találhattak volna. Azon korszakban, midőn a reformatio által előidézett surlódások vagy is in-kább küzdelmek az általános kifáradás követke-zésében az első békéhez vezettek, a különböző fele-kezetek éppen ily rendszabályokban keresték biz-tosságukat, a minőket t. képviselő társaim mostan indítványoznak.

Az, hogy az egyes kikerekített megyékben mindenütt egy nyelv legyen uralkodó, semmi más, mint a nemzetiségekre alkalmazása a híres elvnek: „cuius regio, illius religio.” Tudjuk, hogy minden egyes felekezetek a közhivataloknak részét egy bi-zonyos számarányban követelték saját vallásuk biztosítására; tudjuk, hogy a különböző felekeze-tek külön zászlók alatt gyűltek össze, sőt még kü-lön várakat is tartottak saját biztonságukra; — és mindezt nem azért, hogy a közös hazának bizton-ságát veszélyeztessék; mert pl. Franciaországban, hol e viszonyok a legélesebben léptek fel, senki a 16. századbeli hugenották hazafiaságát kétségbe vonni nem fogja. Ők mindazáltal csak saját bizton-ságukról kívántak gondoskodni. És mi volt e rend-szabályoknak következtése? Nem o a legiszonyabb testvérháború, mely egész Európát majdnem fél-századig vérrel fertőzteté. (Nagyon igaz.) Igaz, nem azért, mert azok, kik biztosságukat ily eszközök-ben keresték; ezt akarták, mert, ismétlem, igazsá-gatlanság volna nem ismerni el a francia hugenot-ták magasztos patriotismusát, de azért, mert ha bizonyos előzmények kimondatnak, a melyeknek csak bizonyos következményeik lehetnek, nem a jó szándoktól és jó akarattól függ, hogy mi lesz a vége. (Hosszas élénk helyeslés.) Kérdem, mi volt ezen rendszabályoknak következtése magukra azon hitfelekezetekre nézve, melyeknek biztossága végett ezen szabályok felállítottak? — Vezetett-e ez meg-nyugtásukra? Vezetett-e szabadságukhoz? Nem! Sőt a vallásfelekezetek közt való egyetértés vala-mennyi vallásfelekezet szabadsága, a népeknek testvéri egyetértése éppen azon percztől fogva kez-dődik, midőn a vallásfelekezetekre nézve ugyan-azon elv állítottat fel, melyet itt a biztosság több-sége a nemzetiségekre nézve felállított. (Hosszas tetszésnyilvánítások.)

Mondani fogja erre talán t. képviselő társaim közül valaki vagy többen, hogy a vallás és nem-zetiség között roppant különbség van. (Miletics Svetozár: Lényeges!) Tökéletesen helyeslem e né-zetet. Nagy a különbség, nagy magában véve, nagy azon hatásra nézve, melyet a vallási eszmék a nép kedélyére gyakorolnak; és nekem erős meggyőző-désem az, hogy bármennyit szóljunk a nemzetiség-ről ma, a vallási eszmék jelenleg is sokkal mé-lyebb, sokkal nagyobb, sokkal hatalmasabb hatást gyakorolnak a nép kedélyére és jellemére, mint a nemzetiségi kérdés. (Igaz.) Ha tehát ilyen sokkal hatalmasabb okát a szétválásnak és nyugtalansá-gnak megszüntethette a szabadság: én bátran vá-

koronás királyné, az év nagy részét itt töltik fé-nyes udvarukkal, a mi már magában véve szokat-lan élénkséget kölcsönöz Budapestnek, — és sok idegen diplomatát s más látogatót is vonz ide, kik azelőtt talán csak hírből ismertek bennünket.

És különösen most!

Itt ülés a delegatio, — együtt van a Szent-István koronája összes területét képviselő ország-gyűlés, — tömérdek iparvállalat keletkezik, melyek gyupontja Budapest, — azon vállalatok, melyek eddig mind Bécs felé gravitáltak, amár leginkább magyarországi pénzről tartják fenn magokat, most már részint önszántukból, részint az erőyes kor-mány meghagyásából itt is állítanak igazgatóság-o-kat, — máholnap együtt lesz a zsidó-congressus, — mig e pillanatban vagy 250 rabbi tanácskozik Ó-Budán vallásügyi dolgokról.

Szóval most életet, zajt, sok embert találunk Budapestben, — és e sok ember mind pénzt hágy-ít, tehát emeli a lakosok vagyonsodását és köz-vetve magát a városát is.

Meg is látszik a kedvező változás.

Mult nyáron több ház épült Pesten, mint az-utóbbi 10 év alatt összesen, — és a jövő évre két-szer annyi terv van már bejelentve a szépitészeti-bizottmánynál.

Az előtt rettegve kezdett az ember építeni, ha volt is pénze, — most még az is építhet, kinek nincs pénze. Csak telke legyen, akad elég vállal-kozó, a ki épít rá, — bizonyos meghatározott ideig buzza a jövedelmet, vagy ennek valamely kikötött részét, s aztán átadja a házat a tulajdon-kepeni gazdáknak, a ki azt sem tudja, hogyan juttot ahoz. Vagy ott a sok pénzintézet, — egy pár jó szóba kerül csak, s ha van telek, adnak

rom a szabadságtól ugyanezen eredményt a szét-válásnak egy kevésbé fontos és mélyenható okától. (Helyeslés.)

Egy aggodalmat fejezett ki több képviselő társam, melyet én nagyon fontosnak tartok, annál fontosabbnak, mert ez aggodalmat magam is tá-p-lálom. (Halljuk!) Ez az, hogyha az egyes nemzeti-ségek jövője nem biztosíthatik, azok el fognak enyészni, és fel fognak olvadni, más nagyobb nem-zetiségekbe.

Én részemről, ha a világtörténetet tekintem, igen álátom, hogy a kinek nemzetisége szívén fek-szik, az nem nézheti a civilisatio kifejlődését ag-godalom nélkül. A civilisatio kifejlődésével fokrol-fokra fogy a nemzetiségek száma. (Ugy van.)

Előbb, a civilisatio első kezdetében, néhány család képezett nemzetiséget. A nemzetiségek Ausz-trália és Amerika egy részében még most is né-bány száz tagból állanak. Ezek egyesülve és egy-másba olvadva, nagyobb és nagyobb nemzetisége-ket képeznek. És így a civilisatio haladása kétség-kívül fenyegető a nemzetiségekre nézve. E veszély-nek ki vagyunk téve mi magyarok, ki vannak téve horvát testvéreink, ki vannak téve e hazában lakó más nemzetiségek, szóval, ki vannak téve minden kisebb nemzetiségek.

De mi által oltalmazhatjuk magunkat e ve-szély ellen? Az által-e, hogy az egyes nemzeti-ségeket, mint mumiákat törvényekbe begöngyölgetve (Élénk helyeslés.) törvényhatóságok sarkamájába rakjuk le? (Kitörő zajos helyeslés.) Századunkban a mi nem el, annak nincs jövője. (Hosszasan tartó zajos helyeslés és taps.) Ha a civilisatio emelkedő árjai ellen biztosítani akarjuk magunkat, állítunk magunkat magasra. (Tetszés.) A dagály mértföld-nyi lapályt elborít; de az egyes szikla, mely ma-gaslataban áll, kiemelkedik, és ki fog emelkedni mindörökké. (Zajos tetszésnyilvánítások.)

Kérdem tehát, vajjon, ha e hazában lakó kü-lönböző nemzetiségek biztosításáról van szó: ki gondoskodik jobban ezen biztosításról: azok-e, kik oly törvényeket indítványoznak, melyek által vissza-lépve a civilisatio ösvényéről, minden kifejlődés lehetetlenné válik? vagy azok, kik a szabadságot védve, olyasmint állítanak fel a nemzetiségek szá-mára, mi által minden egyes nemzetnek emelkedé-se és így fontartása is csak saját magától függ. (Élénk helyeslés.)

És most visszamegyek oda, honnan kiindul-tam.

Nézetem szerint a nemzeti-ségi kérdés nem o haza egyik vagy másik nemzetiségének kérdése, hanem mindnyájunk közös kérdése.

A ki azt hiszi, hogy e hazának egysége, melytől fennállása függ, csak azoknak fekszik ér-dekében, kik e hazában magyarul beszélnek; vagy a ki azt hiszi, hogy szerb, román, szláv honfitár-saink civilisatioja és jóléte csak a szerb, román vagy szláv kérdés: az e kérdést nem érti. (Élénk helyeslés. Taps.)

Meggyőződésem szerint a nemzeti-ségi kérdés megoldása közös feladatunk, mely egyiránt érde-künkben áll. De éppen mert e feladatot meg kell oldanunk, és mert a világtörténet összes tanúsága minket arra tanít, hogy minden kérdésnek végleges megoldása csak annyiban lehetséges, a mennyiben a mód, mely szerint a megoldás történik a század eszméivel és elveivel ellentétben nem áll, (Kitörő helyeslés.) nekünk e kérdést is a jelen század eszméi szerint kell megoldanunk. (Helyeslés.) és e század pedig, hála a mindenhatóknak, a szabadság százada! (Zajos tetszés. Eljenzés.) és nincs ékes-szólás és nincs hatalom, mely minket arra bírjon,

pénzt az építésre 32 évi amortisatióra, úgy, hogy észre sem veszi az illető ember, vagy család, mi-kor ki van fizetve háza, a mely — főleg ha 3-4 emeletes — sokkal többet jövedelmez, mint meny-nyit évenként törlesztés fejében fizetni kell.

Az előtt lötni-futni kellett kölcsönök után, — most, úgy szólván, kinalják az embernek, csak le-gyen mire felvenni.

Ez mind a helyzet iránti bizalom jele. Hej, mert a pénzembereknek nagyon jó orruk van, — tudják, mire adnak.

A sok ház csak úgy buvik ki a földből, mint a gomba, ám azért még sem elegendők, annyira szaporodik a lakosság, — azért mégis akár bány szegény család van, a mely a város gondoskodá-sára szorul és a lakásokká átalakított katona bó-dékba huzcoldik az üllői útra, csak aztán jus-son mindeniknek!

Hatósági intézkedéseink, fájdalom, semmi te-kintetben sem olyanok, minőket az ember főváros-tól várni jogosítva volna. Rend, tisztaság, személy-és vagyonbátorság tekintetében sok, méltányos kö-vetelésekkel állhatunk elő, no de egy fejcsesze-pással a fát sem ejtjük le, sokáig voltunk „vidéki város,” hajos egyszerre hozzásszokni a nagyvárosi karakterhez, — aztán meg majd renden lesz min-den, mihelyt a visszahelyezett Thaisz főkapitány által sürgetett 100 drabant glédában fog állni, — addig várhatunk... és vigyázzunk, nehogy va-lamely nekibáborodott bérkocsis eltiporjon, — ne-hogy az építőben levő házakról lezuhanó gerenda agyonüssön, nehogy zsebünkben világos nappal a vá-czi utcán fölmessék s tárczákat ellopják, — vagy szállásunkat feltörjék és kiraboljanak... mert biz

TÁRCZA.

Tárcza-levelek a fővárosból.

(November végén.)

„A régi Pest csak falu volt a mostani-hoz képest!”

E megjegyzést gyakran hallja és nem ritkán önmaga teszi az ember, midőn az örökös, úgy szól-ván, éjjel-nappali nyüzsgésben, pezsgésben győ-nyörködik, a mely az utcákon szakadatlanul nyilvánul.

Gyönyörködik, mondám, mert hol az igaz magyar, ki szívből ne örülne a haladás-nak, mutatkozzék ez bár hol, — a ki ne gyönyör-ködnék a főváros, a nagyon helyesen „ifju óriás”-nak elnevezett Budapest emelkedésén?

Csak félőráig jártassuk tekintetünket szer-te-sztét, és azonnal feltűnik előttünk a régi s mos-tani Pest között a különbség.

Az életerő a Bach-Schmerling korszak alatt sem hiányzott a nemzetben, — de lenyűgözve tar-tották azt a kényuralom bilincsei.

Budapest akkor is akart, szeretett volna mozogni, fejlődni, de tehetette-e ezt, midőn minden lépten-nyomon csaknem áthághatlan akadályokat gürdített minden, de minden elé az atyáskodó kor-mány féltékenysége, féltékenysége, sőt gyávasága s a magyar nemzet jellemének nem ismerése?

A láncok végre mintegy varázs szóra lehul-lottak, szabadabban éreztük magunkat, szabadab-bak vagyunk tetteg és szabadabban mozgunk, cse-leksztünk, a haza felvirágoztatására.

hogy a szabad versenynek a szabadságnak teréről ismét a privilegiumok sánczai közé vonuljunk. (Szűnni nem akaró viharos tetszésnyilvánítások. Eljenzés. Tap.)

Delegatiók.

A reichsráti delegáció albizottságának m. hó 27-iki ülésében a hadügyi budget ordinariáumának 4 utolsó fejezete s a fedezés befejeztetett. A hadügyminiszter kijelentette, hogy a részére megszavazott összeggel be nem érheti a nélkül, hogy a sereg harcra-készségét kérdésessé ne tegye s teljes lehagolást ne idézzon elő, az előirányzatban a nélkül is sokkal alantabbak a természetbeni élelmezés árai, mintsem a jelen körülmények igényének. S ha a delegáció az albizottság e levonását elfogadja, ő kénytelen lesz a jövő évben póthitelt kérni. — A cselajtháni belügyminiszternek a honvédelmi törvény feletti viták alkalmával tett azon nyilatkozatára, hogy a szertárak túltömvék, a mely nyilatkozat a tegnapi albizottságban ismételtetett, megjegyzé a hadügyminiszter, hogy ő kész a belügyminiszter urat a szertárakban körülvezetni; mindenesetre igaz, hogy e táruk telvék, de oly darabokkal, melyek az 1866-ki háboruban hasznavehetlenekké lettek. A felszerelésre kért 6 millió épen csak azt fogja eszközölni, hogy a hadsereg nem jár rongyokban.

Kolozsmegye bizottmányi gyűlése.

(Folytatás.)

A gyűlés első napi menetét mult számunkban bővebben közölni a hely szűke gátolt, s így egyes érdekesebb részleteire itt még vissza kell térnünk.

Aligha tévedünk pedig, ha egy ily érdekes, s tán legérdekesebb momentumnak tartjuk a főispáni megnyitó beszédét, mely államférfiai belátással karolta fel a helyzetet, süllyt fektetvén különösen az uniora és a nemzetiségi kérdésre, meglevén győződve, hogy a mint e jelenleg éppen szönyegen levő kérdések eldöntetnek, azonnal teljesen összetörnek még az a vesző paripa is, melyen némely izgatók lovagolni szeretnek.

Röviden szólva egyike volt ez irányadó szövegeknél azoknak, melyeket nem egykönnyen szoktunk feledni, s melyekből a logikai erővel karöltve sugárzik ki a tiszta hazafiság. Nem csoda, ha oly általános tetszéssel találkozott a bizottmány részéről.

Egyik meghatározó jelenetét képezte a gyűlésnek a megye két jeles tisztviselőjének leköszönése. Elismert írónak Halmágyi Sándort és Lászlai Lajost értjük. Nagy veszteség érte a lemondással a törvénykezést, s erős kérdőjel emelkedett a főjegyzői szék fölé. Igen természetesen, hogy a bizottmány fájdalommal fogadta a lemondást, de meglátszott a megilletődés a leköszönőkön is.

A leköszönés okát mult számunkban említettük.

A lemondók közül Halmágyi Sándor volt első, ki meghatottan emelt szót. Szép tollát és nyelvét mindnyájan ismerjük, s a beszéd olyan volt, melyet töle az írótl és egy tekintélyes megye főjegyzőjétől vártunk. Megköszönte főispán úrnak méltánylatát, melyet elmondott szavaiban kifejezett; meg a bizottmánynak azon bizalmát, melylyel ugy 1861-ben, mint 1867-ben megírták; kifejezte, hogy kedves kötelességének tartotta mindig megyéjét szolgálni, s parányi erejét a közügyeknek szentelni, különösen egy oly főispán alatt és oly tiszti kar mellett, minő Kolozsmegyéé. Kiemelte, hogy a sorstól, ha nem is fényes, de elég kedvező anyagi

ez naponként megtörténhetik rajtuk. Hja! fővárosban élünk s bizony megvesznek rajtuk oly indírect adót, néha véradót is a főbb elősorolt módon, melyet az országgyűlésnek megszavazni esze ágába sem jutott.

Különb — leszámítván ezen apró kalamitásokat — vigan élünk.

Csak ugy gázolunk a sok hangversenyben, hogy még éjjel is Chopin, Vieuxtemps, Rubinsteinről... pardon! azokról álmodunk, kik a most említett zeneszerzők egy egy classicus darabját kegyetlenül agyonhangversenyezték, mert a hangversenyzés most, ugy látszik, a photographia helyére lépett és valóságos mania vá vált; alig szabadulnak ki a nagyreményekre jogosító növendékek (mindkét nemből) valamelyik isten háta mögötti conservatoriumból, már beállnak concertistáknak s mind Budapestre csödülnék, azt hívn: itt lépne akad a madár; az itteni közönség azonban müértő, sem óriási falragaszok, sem hírlapi reclameok által — melyekre nem nehéz szert tenni — nem engedi magát félrevezettetni, minék szomoru következése gyakran az, hogy némely hangversenyző notabilitás épen ugy jár, mint a lajthántúli pénzügyminiszter: sokkal kevesebbet vesz be, mint a mennyit kiadott.

És mennyire szaporodnak majd még élvezeteink, ha az „Orpheum” is megnyílik, mit Thaisz főkapitány úr épen ugy sürget, mint a 100 drabant kiállítását.

Hanem azért ne higgyék ám a t. olvasók, hogy ez az „Orpheum” valami személy- és vagyonbiztosító rendőri intézmény. Nem egyéb biz az olyan ugynevezett „Singpielhalle”-nál, melyben

viszonyok közé helyezve, munkakört elvei és meggyőződése szerint választhatott, s függetlenségét minden körülmények között megőrizhette; nem kenyérkereset érdekében, hanem tüzszerszertől mért lelkesedést fűtöztí állása betöltésére, s e lelkesedést csak növelte azon tapasztalat, hogy a főispáni kormányzatnál és tisztársainál egyiránt a hivatottság és buzgalom mellett a hazafias szellem szolgált a cselekvés rugójául. Mégis érzi, hogy midőn megválnak a főjegyzői székétől, ő maradt adós, épp azért örömmel veszi, hogy a bizottmány jövőre is megtiszteli bizalmával, mert így alkalma lehet tartozását leróhatni. — Ezzel letette a főjegyzői tollat s felvette a tiszti főjegyzői, melyre felhivatott.

Ezután Lászlai Lajos búcsuzott el röviden, de annál szebben, annál meghatottabban emelvén ki azt a kellemes érzést, mit neki a megye azon bizalma adott, hogy tisztviselői sorába emelte, s ha e sorból kiszólítja most a kötelesség, vigasztal csak az szolgál, hogy új állásában is csak honáért s megyéjéért tesz. Megköszönte az eddigi bizalmat, s legnagyobb öröme lenne, ha azt ezután sem vesztene el.

S hogy Lászlai Lajos ettől nem félhet, tanusította a bizottmány tagjainak szemeiben töltö meggyőződés, tanusította azon körülmény, hogy tiszteletbeli ülnököknek kiáltott ki.

A közigazgatási és törvényeségi főbíráknak az ülés első napján tett érdekes s nagy gondal kidolgozott jelentéseikről is csak most szólhatunk, s pedig az elől említett ok miatt.

A közigazgatást tárgyazó jelentésből kiemeljük, hogy Kolozsmegye tartozott az idén 471 ujonezcsl: melyből a gyalui járásra 36, a bikalira 35, a b. hunyadi 50, az almásira 40, a bácsira 42, a fejedire 35, a kolozsira 32, a palatkaira 25, a mocsira 39, az örményesire 46, a nyulasira 48 és a tekeire 43 esett; továbbá e jelentésből látjuk azon szomoru adatot is, hogy a megye adóhátráléka 223 ezer frton felül áll, s a mily leverő ez, épp oly örömdetesek a közbiztonságra és egészségügyre vonatkozó pontok, melyekből a dirigenz főbíró s az összes közigazgatási tisztikar lakadatlán buzgalomra és erőlyre vonhatni következtetést. Megemlítjük még, hogy a közigazgatásnál a mult bizottmányi gyűlés, tehát julius vége óta 2319 ügydarab fordult elő, s mindannyia ellátott, azaz nincs restantia és a mult rendszerek alatt még ez sem igen volt szokásban.

Az igazságszolgáltatási főbíró jelentése hasonlóan elismerésével találkozott a bizottmánynak, s ismételve meggyőződhetünk, hogy az igazságszolgáltatás e megyében jó kezekben s lelkiismeretes és részrehajlatlan vezénylet alatt van. A jelentés pontjai közül felemlítjük, hogy január 1-től mostanig 5484 polg. 1007 árvi ügydarab jött be, s nagyobbára már elláttattak. A jelentés büntügyi részéből kiemeljük, hogy a főispán úr főbírói előterjesztés folytán már megtette a lépést arra, hogy a megye gyenge lábón álló börtöne jó karba hozassék, felterjesztést tett ugyanis az igazságszolgálati miniszter úrnak, hogy a költségvetésbe e célra 25,000 frt vételessék fel.

Egy érdekes nyilatkozatot sem hagyhatunk említtetnül, tette ezt a törvényeségi ügybuzgalmáért is közeliismerésben álló elnöke azon miniszteri leíratra, mely a kir. tábla s a megye törvényeséke közt fennforgó ügyben ez utóbbi előterjesztése folytán kelt felíratra küldetett le.

Nyilatkozó kijelenti, hogy a törvényesék a másodbírással az ügymenetre nézve a bírói egybekötötést vita tárgyává nem tette soha — mit bizonyít azon tényleg fennálló körülmény, hogy

majd német színészek fognak játszani odaváló dolgokat, a jó közönség pedig krenvirstlizve, sűrűzve, halbseiltizva, szivarozva, esibukozva stb. hallgatja végig.

A városi hatóság illető bizottsága ellenzé az „Orpheum” engedélyezését, erkölcsi tekintetből, — mig az azóta visszabehelyezett főkapitány ugyanazon alapon melegen pártolja azt, mert ugy okoskodik, hogy afféle előadásokat inkább lehet ellenőrizni, ha nyilvános, engedélyezett helyen, — mint ha a mostaniakhoz hasonló lebu-jokban (melyek száma legio) tartatnak.

A mi trágár, bizony csak trágár marad az, akár engedélyezett nyilvános, — akár más nem engedélyezett magán helyiségekben produkálják, — a miért is a 100 drabant kiállításának sürgetésében támogatjuk az erőlyes főkapitányt, mig az „Orpheum” kérdésében ellene szavazunk.

Valamint határozottan rosalljuk és rosallja velünk együtt a budapesti közönség nagy része Radnótfáy úr azon intézkedését is, melynél fogva a büjti idényre olasz operát akar hozni a nemzeti színház deszkáira.

Thalia e templomát a nemzeti nyelv mívelése céljából építette és tartja fenn a nemzet, — elég engedékenységgel elnézés, ha megtérjük benne a többnyire külföldi énekesekből összetakolt ros operát, — olasz előadásokat juttatni színpadára és így megmásmítani a magasos feladatot, melyet elője az ország tűzött, — hazafiatlanságnak tartanók.

Más bajunk ezuttal nincs ő méltóságával.

R. . .

mind a polgári, büntügyi ugy az árvi ügyekben a maga kimutatását időnkint megtette.

Jelentésében csupán a megyei bizottmányok hatásköre visszaállítása után a kir. táblai elnökségnek az árvi ügyekben gyakorolni kívánt felügyeletét tartá feleslegesnek — és a megyei önkormányzati jogokra sérelmesnek.

De miután a mult bizottmányi ülés óta a másodbírással semmi az igazságszolgáltatás határára eső egybeltközés nemcsak hogy nem történt, de sőt a kir. táblai elnökséggel való személyes érintkezés a fennforgó ügyeket kiegyenlítő:

Indítványozza, hogy ezen leírat tisztelettel tudásul vétetvén a megyei bizottmány jelentse ki, miszerint valamint az összes törvénykezési, ugy az árvi ügyekre nézve is a felügyeletet az önkormányzat jogából kifolyó kötelességének tartja, mit az által is bizonyított, hogy az árvi ügyekben célszerű intézkedéseket és határozatokat már is hozott.

Az indítvány nagy tetszéssel fogadtatott el. És most térjünk át a gyűlés második napi tárgysorozatára, melyet a szavazatszedő-bizottság jelentése nyitott meg. A választások eredményéről mult számunkban szólottunk.

Következett az adóügyi-bizottság véleményének előterjesztése, s ehez képest azon óhaját fejezi ki a bizottmány, hogy az adóhátrálékok miatti záloglás kizárólag a tisztség által érvényesíttessék; s ha mégis elkerülhetetlen lenne idegen közbelépés, a pénzügyigazgatóság legyen figyelemmel, hogy a kiküldött adóexecutorok ne legyenek annyira felruházva a luza-vonó hajlammal, mint többnyire eddig lenni szoktak. E nézetek a pénzügyigazgatósággal közöltetni határoztattak. Határozatba ment ezenkívül, hogy a pénzügyminiszterhez ez irányban felírat intézessék, melyben azon óhaj legyen kifejezve, hogy igen üdvös lenne egy oly törvény alkotása, mely az adó körüli felhajtást a közigazgatási hatóságra bízná, s mi nem hiszszük, hogy a miniszter ömaga figyelmen kívül hagyja e felíratot, melynek intentióját a nép terheinek lehető könnyítése képezi.

Ezután a közg. főbírói jelentés megvizsgálására kiküldött bizottság véleménye jött szönyegre, s ujjalag kitűnt, hogy a közigazgatási tisztikar minden tekintetben megérdemli a bizalmat, s ezért a bizottmány megelégedését nyilvánítja.

Ugyane jelentés kapcsán tárgyalattott a b. hunyadi kórház ügye, s annak mielőbbi felállítását határozattott, s a mennyiben az 1000 frtnyi alap nem lenne elegendő, a szükséglet önkéntes adakozások útján fedezendő; elhatározattott továbbá a főkörmányszékhez irni fel aziránt, hogy a gyógyszeres és élelem a bujasenyveseket illetőleg e kórházban is államköltségen fedeztessenek.

Ezzel a délelőtti ülés véget ért. Délután folytatván, ugyancsak a fennebbi bizottság véleményhez képest tudomásul vétetett, hogy az 1861-beli tisztviselők, ötöt kivéve, mind lemondottak bennmaradt fizetések iránti igényeikről.

Ugyancsak e bizottság véleménye alapján határozattilag kimondattott, hogy minden község tartozik magát saját költségén tűzoltó eszközökkel ellátni.

Ezután Teke mezőváros ügye fordult elő. E mezőváros ugyanis a belügyminiszteriumtól önálló ha'ósági jogot kért, a kérelem véleményadás végett a megye bizottmányához küldetett, mire ennek véleménye oda megy ki, hogy Teke várja be azon időt, midőn a törvényhozás a községi rendszerre nézve intézkedni fog, mert kérelme semmi méltányolható alappal sem bír.

(Folytatása következik.)

Vidéki levelezés.

Brassó, nov. 28. — T. szerkesztő úr! A Bem tábornok emlékszóbrának felállítása érdekében M. Váserhelytől működő országos bizottság megtalálása folytán, a helybeli communitás f. hó 25-én tartott gyűlésében egyhangulag 100 frtot szavazott meg a nevezett 48 ki hős tábornok emlékszóbrára. Midőn városi közönségünk ily szép példáját adá a honfiai kegyeletnek, nem mulaszthatjuk el, hogy meg ne említsük azon hő ragaszkodást, melylyel városunk polgársága Bem tábornok emléke iránt viseltetik. Nem is csoda, mert Brassó városa Bemnek sokat köszönhet, hogy a 48—49 diki mozgalmas időkben még hajszála sem görbült meg.

Épen a napokban érkezett a helybeli róm. kath. plebániához egy püspöki rendelet, melynél fogva a „Gazetta” szerkesztője, Muresianu Jakab, gymnasialis igazgatói állásától mind addig felfüggesztetik, mig a balázsfalvi pronunciamento-féle búnrészessége alól magát ki nem tisztázza. Hogy miként fog ez ügyben a kir. tábla itelni, azt nem tudjuk; annyi igaz, hogy Muresianu nem volt rossz professor, de volt ő annál rosszabb politikus.

A mai postával több száz brassói polgárnak egy kérvénye fog felküldetni a nmlgu kultusminiszteriumhoz, melyben egy Brassóban felállítandó magyar államgymnasium létesítésére kéri fel közreműködését. *)

*) A kiváló érdeklő bíró folyamodványt, mihelyt a tér engedendi, szintén adandjuk. Szerk.

A Bemszoborra

a szerkesztőség ivén aláírtak:

Gámán Zsigmond 1 frt. Fon Mór 1 frt. Gön-czy Lajos 1 frt. Biró József 1 frt. Nesztor János 1 frt. Kelemen Benő 1 frt. Hozzá adva az eddigi adományokat 41 frtot o. ért. Egész összeg 47 frt osztr. ért.

NAPI HIREK.

— A királyhágón inneni vasút megnyitásától végre is csak lesz egyszer valami, abból következtetve, hogy a nagy szebeni postaigazgatóságot oda utasította a keresk. miniszterium, tegye meg a szükséges előintézkedéseket a végett, hogy az arad k. fejevári vonalnak decz. 15-én történő megnyitásától kezdve a postai közlekedés a vasúttal egyesíttessék.

— A közs. hadügyminiszterium — írják bécsi lapok — elkészült javaslatával a magyar királyi testőrség felállítására vonatkozólag. E javaslat jelenleg a magyar kormány előtt fekszik; pontjai ismeretlenek ugyan előttünk, de állítják, hogy a magyar kormány nem fogja attól megtagadni beleegyezését. A javaslat elfogadása után, hozzá látnának a testőrség szervezetéhez, melylyel a magyar testőr kapitány gr. Haller lovassági tábornok lesz megbízva. Ujévig a magyar testőrség fel lesz állítva. A Landes-General Commando, mely a magyar testőrség tulajdonát képező házat Bécsben eddig használta, utasítást kapott, hogy ezt 1869-dik végéig kitisztítva, hogy így ama palota eredeti rendeltetésének visszaadhatassék.

— Brassóban ismét földindulás volt m. hó 28-án. Két lökést éreztek, az első erősen, a másikat gyengén.

— A növegyet tárlatáról 700 darab fog kisorsoltatni, s alkalmasint jövő vasárnap.

— Értesítés a t. cz. szülőkhez. Az alsó-szénutezai (muzeumtezai) kiadégyódában a „be-irások” decz. 6-án kezdődnek; az „ünneplés megnyitás” pedig ugyane hó 13-án délelőtti 11 órakor történik, mely igen egyszerű, de annál jelentékenyebb ünneplésre a t. cz. szülők és minden ügybarát szíves megjelenése tisztelettel kéri. Az óvodai bizottmány.

— (Neorolog.) Övegye Poklosi Györgyné, jelenleg fogaraszvidéki főkapitány Tamás Lászlóné maga, valamint nevezett férje, egy gyermekei: Poklosi Sándor, István, Kálmán, Izabella és László nevőkben az anyai szív legmélyebb fájdalommal jelenti, hogy szeretett fia, az illetőknek testvére Poklosi György városi erdősz. élote 37-dik évében, f. hó 25-én gyorsan lejár tudóvszben elhunyt. Kolozsvárt, november 25-én, 1868.

— Pesti egyetemi tanár Konek Sándor királyi tanácsosi címmel ruháztatott fel.

Nemzeti színház.

November 26-án: „Gyöngéd rokonok.”

November 27-én: „Kunok.” Dalfi (Andorasi) ma hangjánál volt, nagyon jól működött. Morzsa (Margit) kitűnő szépen énekel. Különösen a 2-dik felvonásban tűnt ki, hol a közönség többszörösen ismételt tapsban fejezte ki tetszését. Pár helyt akadályozva volt a hibás vezénylet miatt. Tanner (Uzád) és Darai (Miksa) szintén kielégítettek.

Nov. 28-án: „Hamlet.” Schakespeare-nak e szellemi óriása rendszeren minden évben megfordul színpadunkon. Ritkán nagy, de legtöbbször illetékes közönség előtt. Sajnosan tapasztaljuk, hogy nálunk egyáltalában nem örvend tömeges pártfogásnak a dráma és tragoedia. Még akkor sem, ha classicus. Sőt ellenkezőleg, az újabb francia férczművek még a vigjáték és operett határain kívül is nagyobb kegyben részesülnek a régibb oskola-nemek műveinél. S mi legfeljebb, a színházlátogató-közönség ép azon része fordul el ezektől, mely leginkább hivatva van annak pártolására. Így volt ez a mai előadásnál is. Óhajtottunk volna, hogy ez előadásnak nagyobb közönsége legyen. Kovács, ki színházunk egyik legheltesége és legszorgalmasabb drámai tagja, kinek dícsértétre válik az is, hogy e remek művet Arany János ezen jeles műfordítása szerint adá jutalomjátékául, a mi nem kevés fáradságot igényelt, folytonos haladás tanusít, minék Hamlet nehéz szerepében ujjal tanuságát adta. Igyekezett oda fölemelkedni, hova a nagy költő jellemét emelte, s meglátszott rajta a komoly és hosszas tanulmány. Hamletet hűn megalkotni bevégzett művészeknek is feladat, s még ott gines biztosítva a siker, ha a jellem nem egyez a művész egyéniségével. Kovács ereje inkább a küsies szerepekben tűnik ki, minámademlétt egyike volt a jobb Hamleteknek. A monologokat jól szavaltta el, s a hanghordozásnál figyelmet fordított a fokozatosságra. Sok helyt meglepő sikerrel játszott, például az 1-ső, 2-dik s a 4-dik felvonásban is pár helytt. A közönség több versen lelkesen megtapsolta. Mátrai Laura Ophelia szerepében különösen az örült jelenetnél játszott a hatással s a jellem nehezségeit kellőképen oldá meg. Takács (Claudius), Fejérváriné (Gertrud), Prille (Laertes), Albisi (sir-ásó) sok helyt kielégítettek.

Nov. 29-én: „Dunanan.”

Decz. 1-én: „Rigoletto.” Egyenként ki kel-lene emelnünk Morzsa Emma és Darai kisasszo-

